

з підготовки фахівців у галузі мистецтва сьогодні вимагає від науковців подальших зусиль у напрямку визначення теоретико-методологічних засад підготовки фахівців у галузі мистецтва у вищих навчальних закладах України.

Література

1. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра. [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-p>. - Заголовок з екрану. – (Дата звернення 17.12.2012 р.).

2. *Философский энциклопедический словарь* / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840с.

3. **Козир А. В.** Вступ до акмеології мистецької освіти : навч.-метод. посіб. / А. В. Козир, В. І. Федоришин. – К.: Вид-во НПУ ун-т імені М.П. Драгоманова, 2012. – 263 с.

4. **Колесник Н.М.** Синтез видів мистецтва: становлення проблеми / Н. М. Колесник // *Етика, естетика і теорія культури. (Теоретичні проблеми етики, естетики і теорії культури)*. - Вип. 35. – К.: Либідь, 1992. – С. 59 – 65.

УДК 378.147:785.1

Я. В. Сверлюк

ОСНОВНІ КОНЦЕПТИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ПІДХОДІВ У РОБОТІ З ОРКЕСТРОВИМ КОЛЕКТИВОМ

В предлагаемой статье раскрыты основные направления работы с оркестровым коллективом с учетом личностно-ориентированных методологических подходов. Обосновано специфику управления оркестровым коллективом. Значительное внимание уделено раскрытию концептуальных положений взаимодействия дирижера и коллектива.

Ключевые слова: дирижер, личностно-ориентированный подход, коллективное исполнительство, оркестр.

The present article deals with the main lines of the orchestral team with the main personality-oriented methodological approaches. The specific orchestral management team. Much attention is paid to the major conceptual areas of interaction conductor and the team.

Keywords: conductor, student-centered approach, collective performance, orchestra.

Згідно з нашим дослідженням, керування оркестром необхідно розглядати не тільки як особливого роду художню діяльність, але й як постійний і нерозривний процес взаємодії керівника з музичним колективом, який може бути розірваний тільки умовно, з метою аналізу складових його елементів. Адже, кожна дія дирижента вимагає зворотної дії, яка спрямована на вирішення завдань взаємодії з безпосередніми виконавцями, об'єднаними в різних ансамблевих сполученнях.

Практика доводить, що єдність дій оркестрантів не може досягатися шляхом механічного виконання вимог дирижента. Вона можлива за умови встановлення в оркестрі ефективних взаємозв'язків, спрямованих на узгодження технології гри, супідрядження індивідуальних почуттів та емоцій. „Висока мета вимагає від кожного оркестранта самостійності, – писав Г.Шерхен, – можливої лише в тому випадку, якщо він справжній співучасник творчого процесу” [16, с.216].

У цьому зв'язку І.Маркевич вважає, що настав час перейти від інтуїтивного підходу до створення строгої системи диригування, що є за його визначенням, одночасно „мистецтвом, наукою і управлінням” [9]. Як бачимо, в даному випадку чітко простежується диригентське мистецтво вже як управління, що має належну теоретичну основу.

Автори наукових досліджень (О.Ільченко О.Каргін, В.Лапченко, І.Маринін, С.Мальков,

В.Подкопаєв, Є.Смирнова, М.Соколовський, В.Соловйов, Ф.Соломонік, та інші), присвячених аналізу професійної діяльності керівників оркестрових колективів, таку діяльність розглядають як сукупність організаційних, навчально-виховних та художньо-творчих завдань. Усі вони перебувають у тісному взаємозв'язку, однак кожен із компонентів багатогранного процесу навчання (організаційний, навчально-виховний, репетиційний, концертний та ін.) має певну специфіку, хоч на практиці вони реалізуються одночасно.

Зазначимо, що найбільш негативним чинником можна вважати відсутність чітких орієнтирів на висвітлення ряду проблем, пов'язаних з розкриттям об'єктивних психологічних механізмів керування власними діями та музичним колективом з урахуванням вікових та психологічних особливостей.

Процес диригування є специфічною формою немовного спілкування, у якому оркестр на визначеному етапі свого розвитку набуває статусу рівноправного партнера з своїм керівником-диригентом.

Проте, таке положення існувало не завжди. Його можна розділити на три еволюційних етапи розвитку, які сформували відношення та відповідні підходи до керування музичним колективом: *ударно-капельмейстерський, ілюстративно-образний та експресивно-інформаційний*, котрі історично змінювали один одного. Перший характеризувався пануванням механічних принципів диригування, коли оркестр ще не був партнером диригента у творчому акті. Це поглиблювалося ще й «атрибутивним» підходом до музики, допускаючи, що зміст музики знаходиться безпосередньо „у нотах” і досить тільки у вірному темпі відтворити нотний текст, як виконання автоматично стане високохудожнім.

Ілюстративно-образний підхід являє собою деяку аналогію мистецтва показу. Тут уже можна було спостерігати спроби подолання механічних тенденцій, прагнення до розкриття змістовних сторін музики. Однак, ці спроби за своїми технологічними прийомами не використовувались більше ніж ілюстрування зовнішньої форми твору відповідними рухами. Взаємодія диригента з оркестром розвивалася, головним чином, за схемою вироблення умовно-рефлекторних зв'язків, чіткого засвоєння твору шляхом багаторазових повторень.

Тому для розучування нового твору потрібна була велика кількість репетицій. При цьому спостерігалось постійне прагнення диригента доводити дію оркестру до автоматизму. В той же час оркестр не розглядався як носій зустрічної активності і художньої ініціативи.

Однак вже в період панування ілюстративно-образної системи керування оркестром низкою видатних майстрів були закладені підвалини і підготовлені умови, що сприяють перебудові всієї системи взаємодії між диригентом і оркестром. Відбулась орієнтація диригента на учасників колективу як особистостей, які відіграють основну роль у творчому акті.

Інформаційний підхід до диригування, співзвучний з сучасним науковим баченням, уперше був сформульований Ф.Лістом у його знаменитому „Листі про диригування” [6, с.147]. Він досить виразно визначив свій підхід до процесу керування оркестровим колективом. „Ми керманічі, а не веслярі” – пише Ф.Ліст. Тобто, керівник керує діями оркестрантів, а не працює фізично. Такий підхід перекликається з основними принципами кібернетики, яка визначила своє відношення до інформаційної взаємодії, як несилового, енергетичного процесу. Аналогічний принцип розповсюджується і на більш широке поняття „управління”. Його суть полягає у тому, що рух і дії великої маси або перетворення великої кількості енергії направляється, контролюється з допомогою невеликої маси і невеликої кількості енергії, що несе інформацію [14, с.137].

Отже, керування музичним колективом є складною інформаційною системою, в якій домінує чинник зв'язку і взаємодії – прямої чи опосередкованої, безперервної чи поетапної, постійної чи змінної, але глибоко діалектичної. Найменша функціональна деформація цієї системи призводить до безпосередніх або опосередкованих змін, і накладає свій відбиток на мету та кінцевий результат творчого колективу.

Згадані підходи пройшли тривалий шлях еволюції і продовжують осмислюватися та інтегруватися в різноманітних методологічних особистісно-орієнтованих позиціях.

Так у культурно-історичній спадщині Л.Виготського ідея особистості розглядається як

специфічна якість [4]. На думку К.Платонова особистісний підхід до людини необхідно розглядати як до особистості з розумінням її як системи, що визначає всі інші психічні явища [11]. В діалогічній теорії М.Бахтіна специфіка особистісної природи людини розкривається через функції особистості, такі як самодетермінація, цілісність внутрішнього смислу, відповідальність [2]. Гуманістичні теорії особистості об'єднані ідеєю антропологізації та психологізації особистості та представлені теоретичним положенням „Я-концепції” К.Роджерса, теорією самоактуалізації А.Маслоу, смисловою теорією В.Франкла та ін.

Спираючись на провідні наукові положення теорії особистості було закладено основи людиноцентристської наукової парадигми, яка перейшла фундаментальний методологічний напрям. У нашому дослідженні вона представлена гуманістичним, антропологічним та культурологічним підходами, які мають значні пояснювально-дослідницькі можливості при вивченні професійної діяльності диригента оркестрового колективу та його формування як професіонала у процесі підготовки у вищих мистецьких закладах.

Гуманістичний підхід в роботі з оркестром займає провідне положення творчого життя колективу, оскільки він ґрунтується на вільному розвитку особистості. На думку І.Зязюна, гуманістична педагогіка є не просто сплавом цих ідей, це – педагогіка «золотого перерізу», в якій сповна враховується діалектика освітньо-виховного процесу, вибудованого на підвалинах необхідності пристосування цілей, змісту, форм і методів освіти до учня, на визнанні самоцінності людини з урахуванням суспільного характеру її буття, що вимагає певних установок і норм поведінки, на виховання розумної особистості, що стає духом і джерелом щастя та добродієчності [7].

Реалізація гуманістичного підходу у сфері освіти та музичного мистецтва безпосередньо пов'язано з професійною підготовкою майбутнього фахівця диригентсько-оркестрової діяльності, стосунки якого, з учасниками колективу, ґрунтуватимуться на позиціях діалогу та співробітництва, виховувати гуманістичне ставлення до культури, природи та інших людей.

У роботі з оркестровим колективом провідним напрямом має бути індивідуальний підхід до учасників, формування і розвиток естетичної свідомості. Саме це дає можливість формувати в учасників мотивацію до самовиховання та розвивати інтерес до оркестрового виконавства.

Побудова виховного процесу в площині особистісного підходу, як зазначає І.Бех, мусить визначатися науковим розумінням внутрішніх закономірностей, а не ґрунтуватися на зовнішній доцільності, коли традиційні методи заохочення чи покарання приховують складні виховні проблеми. Оскільки, запроваджуючи такі методи необхідно змусити учасників підкоритися, а не вільно і свідомо діяти [3].

Якщо це розглядати у психологічній площині творчої діяльності оркестрового колективу, то це призводить до гальмування розкриття музичних здібностей та морального розвитку. Адже музичні задатки та здібності розвиваються тільки у внутрішньо вільній та організованій особистості, яка формується тоді, коли загальні етичні принципи стають найвищим пріоритетом у функціонуванні оркестрового колективу і переходять у систему особистісних смислів.

Зазначимо, що гуманістичний підхід у професійній діяльності диригента оркестру не можна звужувати лише до оволодіння ним особистісно-зорієнтованою методикою, а необхідно трактувати як фундаментальну установку, професійне кредо, його ціннісні орієнтації, спрямовані на гармонізацію взаємин учасників творчого процесу, що сприяють їх творчій самореалізації.

Антропологічний підхід є невід'ємним елементом концепції гуманістичного. Оскільки його особливість полягає в комплексному людинознавстві, що є органічним відображенням професій, які пов'язані з педагогічною діяльністю. Постулюючим є твердження, що в основі професійної діяльності диригента оркестру лежать педагогічні закони, без врахування яких нереально вирішувати поставлені навчально-виховні та творчі завдання.

Вперше термін „педагогічна антропологія” був введений К.Ушинським, який відстоює ідею розроблення вчення про людину, де призначення антропологічного підходу полягає у

дослідженні шляхів „до людського в людині” [14].

Автор багатьох концептуальних проєктів В.Сластьонін вважає, що антропологічний підхід передбачає відмову від управлінських і маніпулятивних цілей, висування саморозвитку і самоактуалізації особистості. На сучасному етапі антропологічна інтеграція стає стійкою тенденцією у вивченні проблем освітньої та педагогічної діяльності. У нашому дослідженні предметом антропологічного підходу є учасники оркестрового колективу та їх індивідуальна еволюція, що відображається у процесі творчої діяльності і задає орієнтацію диригенту у виборі різноманітних особистісно-орієнтованих педагогічних підходів.

Під антропологічним підходом в діяльності оркестрового колективу розуміється орієнтація на здібності та інтереси кожного учасника оркестру та у відповідності з цим, створення необхідних умов для їхнього всесторонньо і гармонійно розвинутої особи, яка вільно орієнтується у трансформаційному суспільстві на основі досвіду соціальних відносин, морально-естетичних якостей, інтелекту, суспільної активності, внутрішньої і зовнішньої культури, емоційно-чуттєвих, творчих здібностей і духовних сил.

Необхідно зазначити, що при антропологічному підході будь-який оркестровий колектив (народний, духовий тощо) перетворюється на ідейно-ціннісне орієнтування єдності учасників, для яких організаційна структура служить засобом досягнення загальної мети. Їхня духовна єдність проявляється в загальному прагненні до творчої досконалості, самореалізації та оновлення суспільного життя. Антропологічний підхід до учасників оркестрової діяльності продиктований специфікою колективного виконавства. Адже музично-творча діяльність досягає духовних цілей тільки при пізнанні та розумінні кожного учасника як однієї з найскладніших систем, повному розкритті своїх сутнісних можливостей, які гармонізуються у колективному виконавстві.

Такий підхід до керування оркестровим колективом перекреслює домінуючий в минулому загальнонауковий підхід, побудований за рефлекторною схемою „стимул-реакція”, що був розповсюджений на всі види людської діяльності, практично ігнорував будь-яку можливість зустрічної активності зі сторони оркестру. Тут звичайно передбачалося, що зовнішній вплив диригента на виконавців автоматично веде до бажаного результату. При цьому не бралось до уваги оцінювання музикантами змісту дії диригента і наявності не завжди усвідомлюваного, розтягнутого в часі процесу ухвалення колективного рішення. Однак і в даний час ще немає достатньої уяви, як в умовах невербальних контактів і екстремальних умов відбуваються спільні дії.

Критично оцінюючи свій творчий шлях, А.Пазовський визнавав, що найменш вдалим своїми постановками він вважає саме ті, у яких переважав деспотичний метод. Застосовуючи його, він відібрав у виконавців „функції свідомих художників, не дав їм права самостійно шукати і творити, насолоджуватись досягнутим” [10, с.327]. Тому не буде перебільшенням вважати, що високохудожнє оркестрове виконавство у прямій залежності від особистісно-орієнтованих методологічних підходів, застосування яких допомагає диригенту зрозуміти закономірності формування та діяльності внутрішніх механізмів, які ефективно функціонують тільки завдяки демократичному стилю керування колективом.

Культурологічний підхід визначається значним сучасним гуманістичним просуванням у методології вивчення педагогічних явищ і феноменів, у тому числі й професійної діяльності диригента оркестру.

Спираючись на ідеї М.Бахтіна, В.Біблера про створення „світу культури у собі”, В.Сластьонін переконливо доводить, що на відміну від науки (освіти, просвітництва) культура будується за принципом збереження і відтворення, „персональності” складових її феноменів, а наука й освіта за схемою ущільнення, спрощення знання. Тому в освітньо-виховному процесі, необхідно використовувати культурологічний підхід на основі «діалогізації», „персоналізації” науки, відкритості самого викладача як носія культури [15]. В.Андреев розглядає людину культури, як її здатність до безперервного самовдосконалення та саморозвитку. Він вважає, що досягнувши певного рівня культури, людина ніби запускає маховик „самості”, в результаті чого у неї починає дедалі активніше, а головне, дедалі результативніше спрацьовувати самопізнання, вона самовизначається, більш ефективно

управляє собою, прагне до творчої самореалізації у будь-яких видах діяльності [1].

Важливою теоретико-методологічною основою досліджень культури у даний час став *аксіологічний* (від. грец. *axio* – цінність, *logos* – слово, учіння) підхід, пов'язаний з цінностями трактування культури. Зміст культурологічного підходу розкривається завдяки виявленню закономірних зв'язків між розвитком культури і освіти та визначенням єдиної системи цінностей, „аксіологічної толерантності”. За таких умов визнаються однаково цінними як розвиток новаторства, так і збереження усталених традицій, в яких позитивним явищем вважається культурний діалог [5]. Безперечно, що аксіологічний підхід органічно пов'язаний з гуманістичним підходом.

Реалізація аксіологічного підходу у творчому процесі оркестрового колективу розкриває зміст процесу формування цінностей у колективній взаємодії, як такого, що створює „фундамент для формування особистісної музично-педагогічної світобудови, для творчого професійного світомоделювання, тобто подальшого формування музично-педагогічного простору відповідно до вироблених світоглядних переконань та ідеалів” [16, с.224-225].

Зазначимо, що художня культура особистості повною мірою залежить від художньої діяльності та особистісних характеристик індивіда. Тому для обґрунтування художньої культури особистості диригента оркестру необхідно, у відповідності з принципами культурологічного аналізу, розкрити ціль, засоби, спосіб і характер даної культурної діяльності.

У цьому зв'язку ціллю діяльності диригента оркестрового колективу в системі художньої культури суспільства буде передача накопиченого досвіду художньої діяльності учасникам. Гуманістична функція даної діяльності полягає у передачі художніх і морально-естетичних цінностей, які є в музиці та інших видах мистецтва.

У вітчизняній літературі виділено декілька підходів, що знайшли своє віддзеркалення в оркестровому колективі, який забезпечує культурологічну основу для всебічного розвитку його учасників, розвитку здібностей життєдіяльності в суспільстві. Такі особистісні якості як моральність, гуманність проявляються і формуються в процесі діяльнісних відносин, що склалися в оркестрі, у певній мірі імітують суспільні. Завдяки оркестровому колективу його учасники одержують досвід творчої діяльності а, разом з ним і швидко адаптацію до різних умов суспільного життя. Через універсальність творчих відносин в колективі відбувається гармонійне єднання між особистою і суспільною оцінкою, внутрішньою і зовнішньою культурою, „гармонізується внутрішній світ особи з природою, гуманістично узгоджується власний всебічний розвиток із всебічним розвитком оточуючих” [12, с.18].

Зазначимо, що розгляд теоретичних передумов культурологічного підходу диригента оркестру доцільно розглядати на основі розкриття особливостей його професійної діяльності, а також змісту його підготовки у вищому мистецькому закладі.

Суб'єктивний підхід (індивідуально-творчий, креативний) на сьогоднішній день є одним з провідних в особистісно-орієнтованих методологічних стратегіях. Проблема суб'єктного підходу простежується в різних філософських і психолого-вченнях. Зокрема, класичній німецькій філософії, феноменології, екзистенціалізмі, прагматизмі (М.Бердяєв, Г.Гегель, А.Камю, І.Кант, Л.Фейєрбах, П.Флоренський). Найбільшої ґрунтовності ідея суб'єктності досягла в зарубіжних і вітчизняних психологічних теоріях персоно логічного спрямування: індивідуальній психології (А.Адлер), гуманістичній психології (Е.Фромм, А.Маслоу), феноменології (К.Роджерс), а також концепціях активності особистості (Б.Г.Ананьєв, Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн).

Необхідно зазначити, що у багатьох сучасних педагогічних системах ідея суб'єктності трактується у термінах «активність», «самостійність», «творчість». Зокрема, зазначені проблеми на сьогодні вивчаються у межах педагогіки творчості, психології та музикознавства, які на сьогоднішній день стали самостійними науковими напрямками. Центральною проблематикою психології творчості є феномен інтуїції, механізми і структура творчих процесів, питання творчих (А.Леонтьєв, С.Рубінштейн, Я.Пономарьов, В.Семиченко, В.Роменець) та музичних здібностей (А.Готсдинер, І.Гейнріс, А.Бриль,

Н.Ветлугіна, В.Крутецький, Б.Теплов).

Теоретичне обґрунтування сутності суб'єкта педагогічного впливу пов'язується з комплексним дослідженням простору життєдіяльності людини, що складається з природних, психічних процесів, а також особистісних та соціальних умов. Індивідуально-творчий підхід у керуванні оркестровим колективом є особливо значущим, оскільки він допомагає подолати заформалізоване розуміння професійної діяльності диригента оркестру, стимулює ціннісно-сміслові доміанти особистості, пробуджує і закріплює інтерес до колективної музичної творчості. Такий підхід передбачає підготовку спеціалістів музичного мистецтва не в умовах традиційно сформованого масово-репродуктивного характеру, а виведення на особистісний рівень, який побудований на гуманістичній платформі, з орієнтацією на неповторну індивідуальність кожного студента в змісті, технологіях підготовки диригента оркестру.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу у керуванні оркестром дає змогу активізувати механізм саморозвитку учасника колективу, відчути радість від власного зростання та усвідомлення досягнутих цілей. Тому основне завдання індивідуально-творчого підходу у професійній діяльності диригента оркестру полягає у створенні умов для самореалізації учасників, виявлення і розвитку творчих можливостей.

Зазначимо, що вся професійна діяльність диригента оркестру, починаючи від виявлення музичних здібностей, побудови навчального процесу, складання репертуару та розучування високохудожніх творів має бути передусім зорієнтована на особистість учасника, його сприйняття та особистісне морально-естетичне засвоєння.

Проведений аналіз особистісно-орієнтованих підходів у професійній діяльності диригента свідчить, що такий методологічний напрямок у всій розмаїтості його видів був і залишається значущим науковим орієнтиром керування творчим колективом. Проте, для більш повного висвітлення професійної діяльності диригента, разом з розглядом антропологічної сутності даного феномену необхідно таке соціокультурне явище як оркестровий колектив розглянути з діяльнісної сторони, яка виражена у багатогранності та багатоаспектності творчої суб'єкт-суб'єктної та суб'єкт-об'єктної взаємодії.

Література

1. **Андреев В.И.** Педагогика: Учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. / В.И.Андреев – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 606 с.
2. **Бахтин М.М.** Эстетика словесного творчества. – 2-е изд. / М.М.Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 444 с.
3. **Бех І.Д.** Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. Посібник / І.Д.Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
4. **Выготский Л.С.** Собр. соч. в 6 т. – Т.3. Проблемы развития психики. /Под ред. А.М.Матюшкина. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
5. **Гершунский Б.С.** Философия образования для XXI века. / Б.С.Гершунский. – М.: Совершенство, 1998. – 605 с.
6. Дирижерское исполнительство. Практика. История. Эстетика. / Редактор-составитель Л. Гинзбург. - М.: Музыка, 1975. – 632 с.
7. **Зязюн І.А.** Краса педагогічної дії: Навч. посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І.А.Зязюн, Г.М.Сагач.- К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.– 302 с.
8. **Леонтьев Д.А.** Ценность как дисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д.А.Леонтьев // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С.15-26.
9. **Маркевич И.** Высказывания // Исполнительское искусство зарубежных стран / И.Маркевич. – Вып. 5 – М., 1970 – 263 с.
10. **Пазовский А.М.** Записки дирижера / А.М.Пазовский. – М., 1966. - 561 с.
11. **Платонов К.К.** Структура и развитие личности / К.К.Платонов. – М.: Наука, 1986. – 255 с.
12. **Сиротин Л.Ю.** Школьник, его развитие и воспитание: Учеб. пособие / Л.Ю.Сиротин. – Самара: Сам. гос. пед. ин-т, 1991. – 243 с.

13. *Соболев С. Основные черты кибернетики / С.Соболев, А.Китов, А.Ляпунова // Вопросы философии. – 1963. – №4.*
14. *Ушинский К.Д. Твори в 6-ти т. Т.4. / К.Д.Ушинский. – К.: Рад. школа, 1952. – 518 с.*
15. *Формирование профессиональной культуры учителя. Учеб. посб. / Под ред. В.А.Сластенина. М.: Прометей. – 1993 – 178 с.*
16. *Шерхен Г. Учебник дирижирования // Дирижерское исполнительство / Г.Шерхен. – М. : 1976. – 159 с.*

УДК 378.011.3–051:78

О. П. Щолокова

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОСВІЧЕНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

В статье раскрывается проблема образованности в области художественно-педагогического обучения, определены основные методологические подходы, способствующие повышению общекультурной компетентности и профессиональной ответственности будущих учителей художественных дисциплин.

Ключевые слова: *культурологическая образованность, общекультурная компетентность, музыкально-педагогическая деятельность.*

In the article the problem of education in the field of artistic and pedagogical training, the basic methodological approaches that improve the overall cultural competence and professional liability of the future teachers of art disciplines.

Keywords: *cultural studies education, general cultural competence, musical and educational activities.*

Система вищої освіти в Україні значною мірою віддзеркалює суперечливий характер нашої епохи. Комунікативні, технологічні, соціальні, моральні та інші зміни, що відбуваються на її теренах, а також пов'язаний з ними динамізм і розмаїття інформації вимагають підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, оперативного та інтенсивного засвоєння фахівцями нових видів діяльності. Відповідно й вища педагогічна освіта в галузі мистецтва повинна спрямовуватись на створення умов для забезпечення професійного зростання майбутніх фахівців, розвитку їх здатності самостійно вирішувати життєві й професійні проблеми. Стало очевидним, що вузькопрофесійна підготовка фахівців вже не відповідає вимогам часу, важливим компонентом їх професійного зростання стає широка освіченість, що й спонукає шукати нові можливості для удосконалення навчального процесу.

Сучасні вчені (Б Гершунський, О. Газман, Г. Дмитриев) дотримуються думки, що освіченість – це якість, яка є індивідуально-особистісним результатом освіти і полягає в умінні особистості бачити багатовекторність причинно-наслідкових зв'язків, розв'язувати завдання, розкривати питання і вирішувати проблеми у різноманітних видах діяльності. Так, Б. Гершунський називає освіченість грамотністю, доведеною до суспільного та особистісно необхідного рівня [1, 22]. Вчений підкреслює етапність переходу грамотності в освіченість. На його думку, освіченість передбачає вибірковість у поглибленні будь-яких складових грамотності, що й виводить особистість на рівень професійної освіченості. Отже, зростання людини як особистості асоціюється, перш за все, з отриманням освіти як процесом набуття різнобічних знань. Сьогодні освіта набуває значення «культурного капіталу» (Н. Schelsky) завдяки тому, що особистість має можливість здобувати широкі й різноманітні знання й регулювати свою життєдіяльність у різних напрямках.

Оскільки робота вчителя мистецьких дисциплін спрямована на формування у школярів естетичних почуттів і смаків засобами мистецтва, то цілком логічно припустити, що освіченість фокусується у сфері мистецтва і спрямовується на розвиток відповідного